

Bakalářská práce Mikuláše Preiningera se zabývá konkurencí plného a redukováného tvaru pomocného slovesa v préteritálních složených tvarech 2. os. sg. (tedy tvarů *(j)si* a *-s*, včetně *ses* a *sis*) v současné neformální a nepřipravené mluvené češtině.

Teoretická část práce stručně připomíná dosavadní poznatky o daném tématu a názory na ně, neopomíjící ani diachronní aspekt. Vymezuje hranice jevu, shrnuje shodné vlastnosti konkurentů i rozdíly mezi nimi. Jádrem práce je vlastní výzkum daného jevu. Jako zdroj jazykových dat mu slouží korpus ORAL2013, celkem se pracuje (po ručním vytřídění výsledků některých dotazů) se solidním množstvím 5719 výskytů. Autor se hlásí k metodologickým postupům variační sociolingvistiky, avšak proměnné, které zkoumá, tzn. faktory, které mají potenciálně vliv na distribuci plného a redukováného tvaru, nejsou jen sociální, nýbrž i jazykové. Na počátku výzkumu je představeno šest hypotéz založených na dosavadní odborné literatuře a pět dalších výzkumných otázek, jimiž se dosavadní literatura nezabývala. Distribuci variant autor statisticky vyhodnocuje pomocí programu R a předkládá v přehledných tabulkách s komentáři. Výsledkem výzkumu je řada podstatných nových zjištění, která doplňují i opravují tradovaná tvrzení; autor je přitom schopen platnost výsledků svého výzkumu posuzovat střízlivě.

Zatímco popis výzkumu a interpretaci jeho výsledků pokládám za vysoce přesvědčivé a nemám k nim prakticky žádné připomínky, pochyby mám o východiscích, na nichž Mikuláš Preininger založil teoretickou část své práce. Za základní vlastnost obou sledovaných variant totiž považuje jejich klitičnost; u tvaru *jsi* jsou přitom na s. 16 uvedeny věty, v nichž je tento tvar (ve funkci pomocného slovesa ve 2. os. sg. prété.) opatřen přízvukem; tvar *-s* by pak podle mého soudu neměl být označován jako klitický, poněvadž je neslabičný. Přízvučnost/nepřízvučnost je přece vlastnost slabik, ergo u jazykových elementů, které nejsou nositeli slabičnosti, postrádá tato distinkce smyslu. Neslabičné elementy netvoří se svým „hostitelem“ „přízvukový celek“ (jak se píše v definici klitik na s. 11), nýbrž už celek slabičný. Zmíněné věty na s. 16, v nichž je *jsi/-s* opatřeno přízvukem (v jednom případě se vyskytuje po vložení vedlejší věty, v druhém v absolutním začátku repliky), jsou mimoto mylně uvedeny jako doklady na proklitickou podobu („příklon zleva“): skutečná proklitika tvoří se svým „hostitelem“ jambický přízvukový celek, sama však přízvuk nemají. (Věty s proklitickým pomocným slovesem v absolutním začátku repliky arci v neformální komunikaci existují, např. *Ses zbláznil?* nebo *Jsi upad, ne?*)

Také kategorizace sledovaných variant na s. 17 (i přijmeme-li, že jde o klitika) je nejasná. Zprvé autor tvrdí, že jde o klitika stálá, tzn. z principu neschopná nést přízvuk, ač o stranu dříve uvádí zmíněné věty s pomocnými slovesy přízvučnými. Zadruhé není jasné, jak je ohraničena identita sledovaných klitik, když se počítá s přízvučným protějškem: v jakém smyslu je „přízvučná varianta“ „protějškem“ varianty, která „není za žádných okolností schopna nést přízvuk“? Zatřetí neslabičné *-s* z principu nemůže mít přízvučnou variantu, není tedy (v terminologii A. M. Zwickyho) zvláštním klitikem, nýbrž vázaným slovem.

Na s. 9 nepokládám za šťastné rozhodnutí uvést nekodifikovanou morfologickou variantu kondicionálového pomocného slovesa v grafické podobě *by jsi*, a ne *bysi*, což by bylo pravopisně systémovější (analogické k *byste*); ostatně výslovnostní podoba [biji] je extrémně řídká.

Po formální stránce je posuzovaná práce vyspělá; obsahuje jen pět chyb v čárkové interpunkci, jednu syntaktickou kontaminaci, jednu slovní záměnu (na s. 32 má místo *samohlásku* stát *souhlásku*) a tři problémy s koreferencí. Celkově je však styl, jímž je práce napsána, vzorově pregnantní a úsporný.

Celkově hodnotím bakalářskou práci Mikuláše Preiningera jako vyspělý doklad autorovy schopnosti vytvořit, provést, interpretovat a popsat relevantní jazykovědný výzkum. Doporučuji ji k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako výbornou. Domnívám se, že by výsledky autorova výzkumu (v ideálním případě doplněné o výsledky analogického výzkumu pomocných sloves ve tvarech kondicionálu) měly být zveřejněny.

Ve Vodňanech 17. 8. 2017

doc. Mgr. Robert ADAM, Ph.D.